

Es gribu tikai būt

Šarmants, interesants, humora pilns, vitāls un enerģisks, **Romualds Ancāns** pēdējo 20 gadu laikā nav zaudējis ne nieka no sava personības valdzinājuma – varbūt gluži otrādi – un arī vizuāli neko daudz nav mainījis. Pateicoties lomām kino, viņu pazīst visas skatītāju paaudzes. Lai gan pēdējā gada laikā viņš ticis nemitīgi intervēts sakarā ar Rūdupa lomu Jāņa Streiča filmā *Rūdolfa mantojums*, mūsu saruna filmu skars pavisam nedaudz, jo plūdīs citā gultnē. Tajā vienkopus sadzīvos vīzijas un sapņi, teātra blēņu stāsti un pārdomas par veco labo dzīvi un cilvēkiem.

MĀRA VILDE FOTO: OJĀRS JANSONS

– Sievietes, noskatoties *Rūdolfa mantojumu*, ir dziļā pārliecībā, ka to saulesardziņu no tevis arī dabūtu... Vai dabūtu?

– Man nav ko teikt... Bail teikt *jā* un bail teikt *nē*. Bet ar Rūdolfu man tiešām bija daudz kopēja, ieliku arī šo to no sevis. Jebkuru tekstu jau var pateikt visādi, arī vienkāršu labdien. Patiesībā Jānis (Streičs), ja tas neiet šķērsām filmas jēgai un viņa kopējai iecerei par tēlu, nekad nesaka nē, ja tu epizodē ienes savus jauninājumus. Streičs arī pats bieži maina tekstu. Mēs sakām – Jāni, bet scenārijā tā nebija. Viņš – ko scenārijs... Pats to rakstīju, pats arī svītroju. Gadās, ka uz papīra izskatās labi, bet reālā situācijā tas teksts vienkārši neder, un viss! Dažs brīnās – ko Rūdis tik ilgi dzīvojis puisī... Jāatgādina, ka 25 gadus viņš sabija cara armijā, kamēr saimniecību sakārtoja, kamēr to, kamēr šo... Faktiski jau viņš varēja apprecēties arī agrāk – kaut vai ar to pašu Trīni, lai arī nedaudz pasītu. To gan viņš diez vai būtu darijis. Bet, ieraudzījis Emiliju, viņš dabūja pa galvu kā ar tukšu miltu maisu... Mani uzjautrina, kad man jautā, kāda tipa sievietes man patīk. Man nav tāda tipa – nu, nav! Tas, kas

patīk, jau neietilpst tipāžos. Protams, teātrī un kino tas dalījums pastāv – tāda tipa aktieris, tāda tipa aktrise utt. Piemēram? Lai vieglas smiltis Uldim Vazdikam – tāda tipa aktieris, kāds viņš bija, jaunībā Romeo diez vai spēlētu. Es te domāju apmērus... Kaut gan – viss atkarīgs no režisora ieceres.

Romualds Ancāns un Rūdolfs Rūdups

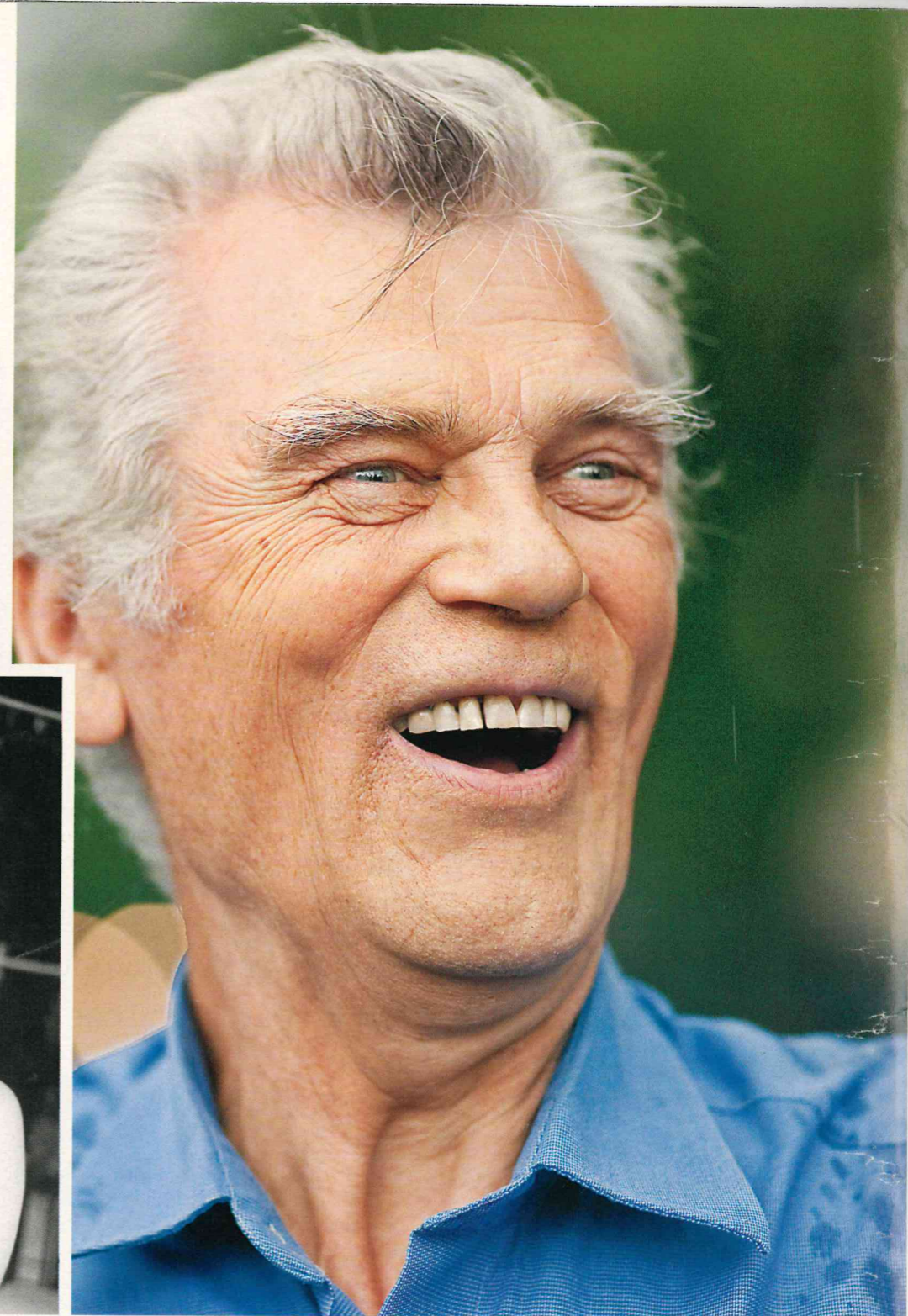
– **Tā nav glaimošana, bet pārcilāju galvā visus tavas paaudzes aktierus (plus minus 10 gadi) un – nu, nevaru iedomāties nevienu citu, kurš "rimētos" ar Rūdupa lomu! Un – tā nedomāju tikai es.**

– Pūcītis varētu, ja vēl būtu. Viņš bija ļoti interesants arī vecumdienās – ja es būtu režisors, būtu vecumdienās viņu filmējis vairāk nekā jaunībā. Bet nu – viņam bija uzlikts liegums jau padomju gados. Saistībā ar to pašu... Te ārpus kārtas jāizstāsta viens kuriozs – to var stāstīt, to zina visi. Režisors X noliedza Uldi laist ārā no paviljona un piekodināja asistentei pieskatīt, lai viņš netiktu pie šņabja. Bet Uldim bija slims kuņģis, un tāpēc viņš dzēra

pienu. Pēc pusdienu pauzes režisors redz – Uldis jau maķenīt pacilāts... Klūp vīrsū asistentei – kāpēc tu viņam atnesi? Tā bāla – neko neesmu nesusi, viņš visu laiku tepat sēdēja un dzēra pienu! Lieta tāda, ka viņš to pienu jau laikus bija krietni atšķaidījis ar šņabi... Bet tad es tūlīt stāstu arī par sevi, citādi nebūs smuki. Kad filmēja *Liktenzirnās*, kur spēlēja dzērāju mākslinieku Vincentu, aizbraucu uz laukiem, lai tiktu nost no korķa, bet mums tur tik lustīgi gāja, ka tā arī netiku. Varbūt Vincents arī būtu ticis, bet Ancāns viņu nelaida... Tomēr, ja viss norit daudz maz pieklājības robežās, arī priekšniecība ir pieklājīga. Atceros kādu filmēšanu. Vienu rītu sanāk visi tādi slābani. Jānis saka – Hari, filmē! Tas atbild – nav atmosfēras... Labi, saka Streičs, piecpadsmit minūtes – pauze! Pēc 15 minūtēm visi nāk pīpēdami, tādi atdziwojušies, smaidīgi... Operators saka – Jāni, nu varam filmēt! Cik vajag...? Ar simts gramiem "atmosfēras radišanai" pietiek...

– **Labi aktieri nepārspēlē. Rūdolfa mantojums tam ir lielisks apstiprinājums – tu, Emilija, māte, kur tad vēl Paukštello mācītājs... ▶**

▼ **MĀT, ATKAL LOGĀ ZVAIGZNES KVĒLO...** Par Lilitu Bērziņu, kuras Lejasmātei Ancāna Jezups izpildīja viņas mīļāko dziesmu, aktieris izsakās ar dziļu cieņu un pietāti. "Dažs stāsta – viņa esot bijusi augstprātīga pret teātra personālu. Pa visiem gadiem teātrī neko tādu nemanīju."

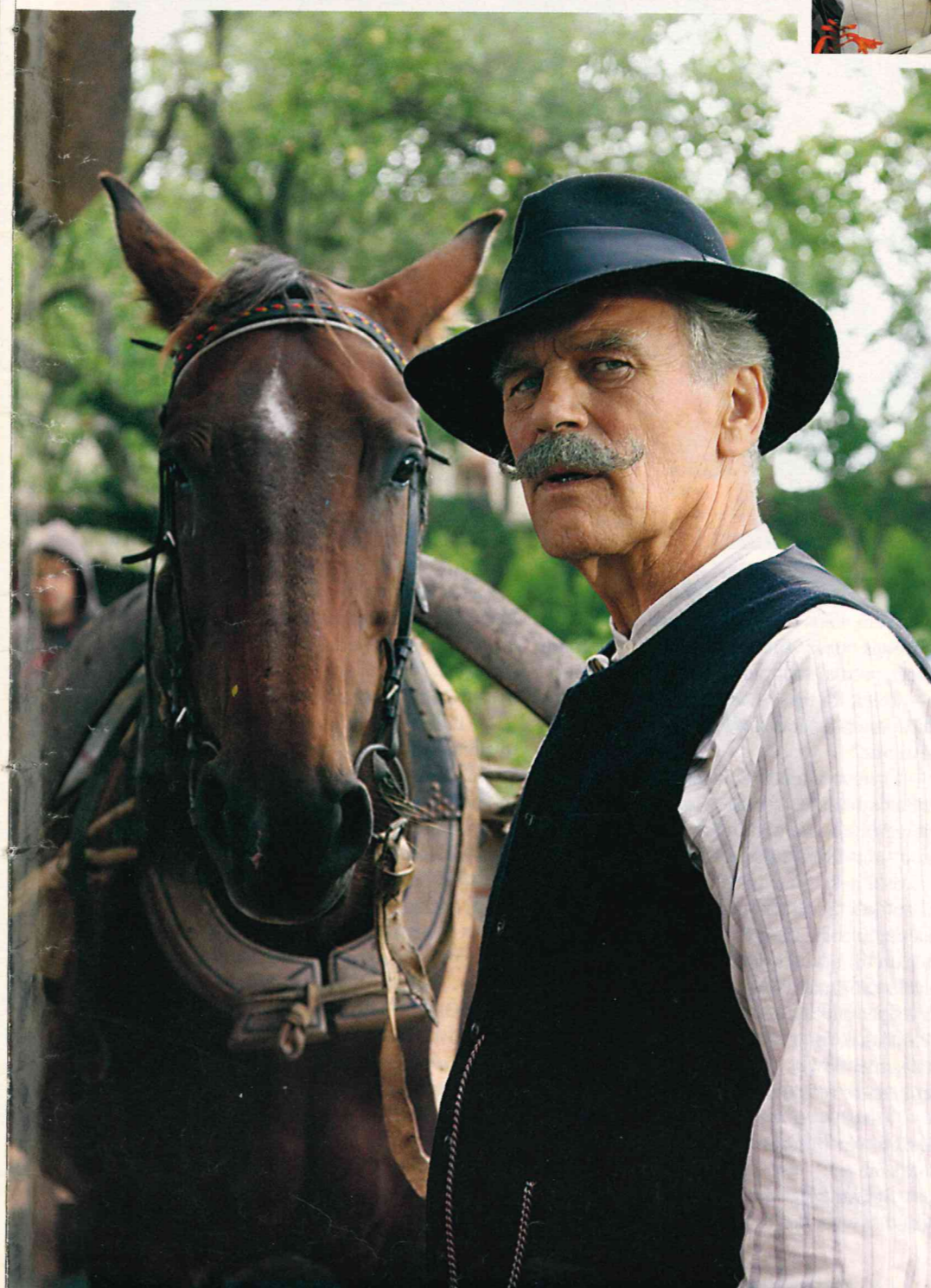

▲ **VĒL DAILES TEĀTRĪ.** Jaunākā paaudze aktieri Romualdu Ancānu uz Dailes teātra skatuves diemžēl nav redzējusi. Šajā fotogrāfijā viņš redzams kopā ar Mirdzu Martinsoni izrādē *Visi dārzā*. Kad Ancāns no Dailes aizgāja, teātra kritiķe Maija Augstkalna teica: "Bet otra tāda jau viņiem nav..."

► **MAN IET LABI!** Saka aktieris, un ir skaidri redzams, ka tā nav dežūrfrāze, bet balta patiesība. Romualds Ancāns prot priecāties un baudīt dzīvi visās tās izpausmēs – darbu, dabu, mākslu, mūziku un mīlestību.

► – Jā, paldies Dievam, Paukštello nespēja dumju! Kā teica mūsu šefs Arnolds Liniņš – ja vajag dumju, spēlē, cik tik gudru spēj, tad tikai tā vien būs... Un parasti tā arī ir. Jo gudrāk un nopietnāk tu to muļķi spēlē, jo viņš ir smieklīgāks. Atgriezoties pie Rūdolfā – kad esmu darbu pabeidzis un redzējis, negribu vairs spriedelēt – varbūt varēja tā, varbūt šitā. Droši vien, ka varēja, bet ko tas vairs dod... Par filmu kopumā varu teikt, ka tad, kad pirmo reizi izlasīju scenāriju, man iekšā viss sāka pilnīgi trīcēt. Nejauši saskrējās ar operatoru Hariju Kukulku, kurš man to pa kluso iedeva. Saprātu: ja dabūšu Rūdupu, būšu nospēlējis lomu, kuras dēļ vispār esmu aktieris. Bet Jānis nezvana un nezvana... Man atkal neērti zvanīt Harim un prasīt – vai tad Jānis nemaz nerunāja, kurš ko

spēlēs... Nezvaniju ar'. Nāk laiks, kad jāsākas provēm, bet – nekā. Es jau gandrīz sāku raudāt... Domāju – Jānis tak vienmēr man kaut ko ir atradis – pat tur, kur šķietami nekā nav, vai tad nu šoreiz nekā... (Starp citu, pēc Izidora lomas *Cilvēka bērns* kino kritiķe Maija Augstkalna man teica – es tevi zināju kā labu cilvēku, bet kā aktieri ieraudzīju tikai pēc šīs filmas!) Nuja, un tad pēkšņi vienu vakaru Jānis zvana – vajadzētu rīt atnākt piemeklēt kostīmus, jātaisa tak proves! Man iekšā viss saraujas, bet es izliekos – kam kostīmus? "Kā, vai tad tu nezini?" Mēs taču filmu taisīsim! Jānim kādreiz tā ir – viņš pats pie sevis visu izdomā, un viņam liekas, ka visi visu zina. Prasu – vai tu esi man teicis, ka man pie tevis būs loma? "Kā – vai tad ne?" viņš brīnās... Un tad man

▲ **STREIČA FILMĀ RUDENS ROZES.** Tikpat pārliecinošs kā 20. gadsimta sākuma vecais cara zaldāts ir arī Romualda Ancāna atveidotais mūsdienu "biezais". Ko tu stipram padarīsi... Tomēr tādā īsti sliktā tēlā viņu negribētos redzēt – kaut arī tas varētu būt interesanti. Atcerēsimies Eduarda Pāvula metamorfozi no Romeo uz Sutku. Pielūdzējas bija sašutušas... Nespēja noticēt.

▲ **TRĪS NO LIMUZĪNA.** Kopš filmas uzņemšanas pagājuši jau teju trīsdesmit gadu, bet filma *Limuzīns Jāņu nakts krāsā*, šķiet, sevi neizsmels nekad. Šajā ziņā *Limuzīns* ir pielīdzināms *Skroderdienām*. To citē gan 70, gan 20 gadu veci cilvēki. Olga Dreģe, Baiba Indriksone, Romualds Ancāns.

◀ **ŠTRUNTS PAR KARIETI!** Lepnais, vella pilnais gruntīgais saimnieks Rūdolfs Rūdups, liekas, Ancānam nemaz nebija jaspēlē – jāapvelk tik Rūdupa kārtā un slavenie zābaki. Bet tā, protams, var šķist tikai no malas. Un, ja tā šķiet, tas ir apliecinājums aktiera meistarībai.

kļuva bail. Gribējās, gribējās, bet, kad pateica – būs, es nobijos. Jā, Rūdupa tēls ietver plašāko spektru, kādu man nācies atveidot – tādās lomās man nav bijis un diez vai būs vairs. Pēdējā filmēšanās dienā man bija drausmīgi skumji. Ir gan doma par turpinājumu, bet ko nu man – es jau esmu miris. Es Jānim teicu – tad es būšu gars. Kad Emīlija dzīvos ar jauno vīru, es viņai rādīšos, kad viņi milēsies.

– Par tavu Rūdupu Normunds Naumanis rakstīja, ka Romualds Ancāns šajā lomā ir izcils...

– Es biju gar zemi! Krustmeita piezvanīja – tu lasīji Naumaņa rakstu? Nodomāju – nu ir sūdi... Prasīju, vai briesmīgi. Viņa teica – briesmīgi gan, jo tik labi par tevi neviens nav rakstījis... ▶

► – Neviens teātris pie sevis neaicina?

– Vēl pirms filmas spēļu pie Annas Eižvertiņas *Skatuvē*. Bija vēl pāris atsevišķu darbu, bet tā neviens teātris mani nav aicinājis. It kā gribas uz to teātri, bet – par “neatkarīgo deputātu”. Ja būtu tāds darbs, kas mani ieinteresētu, tad – jā, uz šo izrādi. No teātra gan esmu pagājis malā, būtu jāiejūtas par jaunu.

– Bet profesionālisms taču nezūd...

– Jā, jā, tā saka par aktieriem dzērājiem – talantu nevar nodzert, prātu – gan!

Vīrieši ir jāgana

– Uzdošu ārkārtīgi oriģinālu jautājumu – kā tev iet?

– Jautājums tiešām labs! Un man tikpat oriģināli jāatbild – labi! Tiešām labi. Ja nedomā par darbu. Darba nav, bet viņš gribas. Ar gadiem sadzīvoju labi – šitais vēl nav vecums. Mans tēvs bija kā tāds vecs ozols, nodzīvoja 92 gadus – normāli. Ja man nesāpētu mugura, es absolūti nejustos vecāks kā pirms desmit vai divdesmit gadiem. Muguru es saudzēju, tāpēc man patīk Čērčila teiktais. Uz jautājumu, kā jums tik ilgi izdevās nodzīvot, viņš atbildēja: “Es nekad neesmu stāvējis kājās, ja ir bijusi vieta, kur apsēsties, un nekad neesmu sēdējis tur, kur ir vieta, lai apgultos.” Taču – tā kā nav darba profesijā, visu vasaru esmu varējis nodzīvot pa laukiem. Tur dzīvo mans brālis, tur ir manas tēva mājas, un man ir laiks tās sakopt. Agrāk darbojos celtniecībā, tagad to daru tik, cik pašam vajag. Man ļoti patīk strādāt ar koku, patīk būvniecības darbi, bet neko smagu cilāt nedrīkst (tomēr vienalga to daru). Pašlaik būvēju augstiem viesiem piebūvi, kur gulēt pa nakti. Izdomāju tā – lai augstie viesi nekavētos pārāk ilgi, piebūvi ceļu pie bijušās kūts. Lopu tur sen nav, tomēr tur nav tīrīts un visu var just. Ja kāds arī to pārvarēs, tad es pavēršu kūts durvis un lūgšu nākt talkā. Kad viesus liek pie darba, viņi pazūd ļoti ātri.

– Ne tik sen tu zaudēji sievu... Tava sieva bija labdabīga?

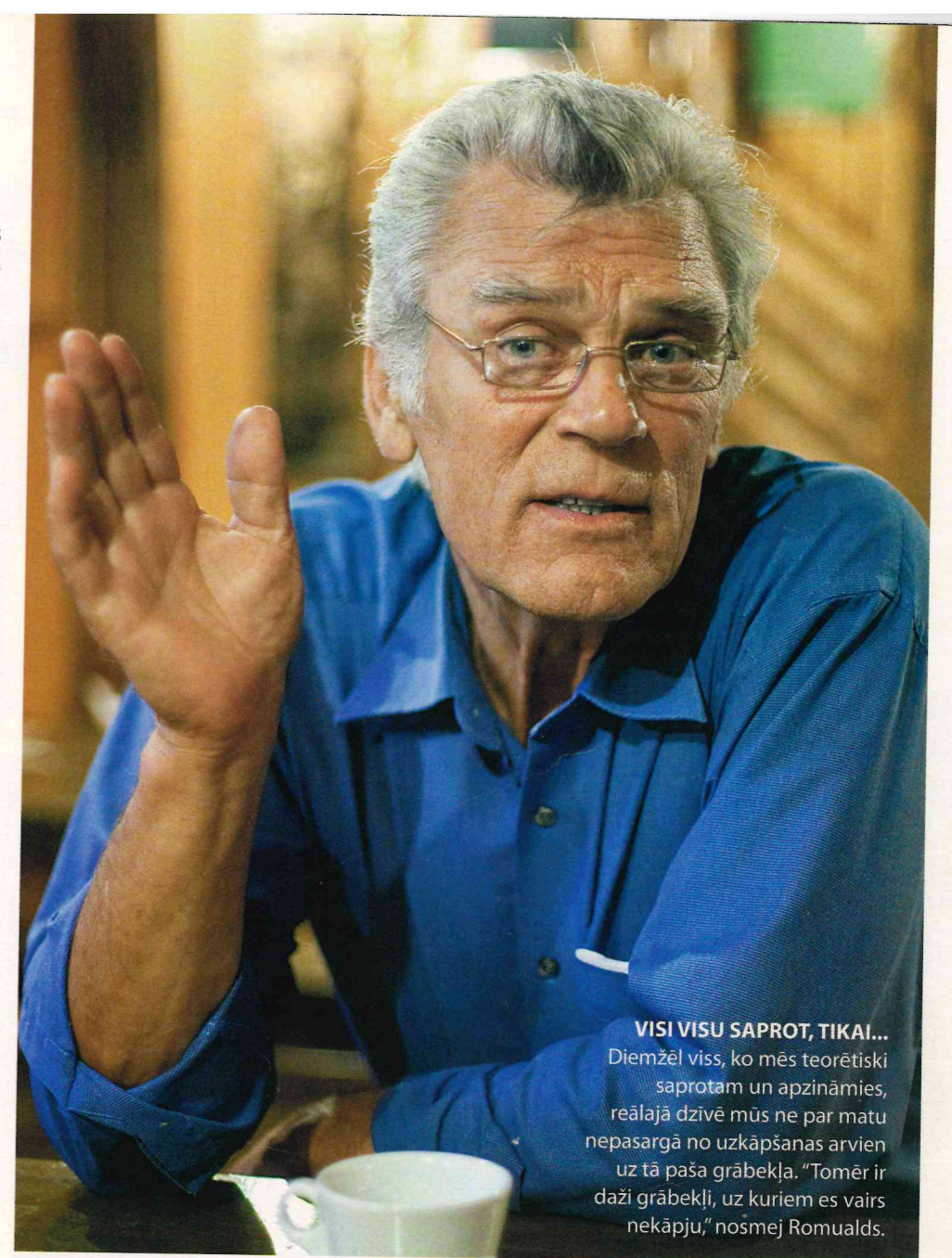
– Jā! Kad kaut kas nebija lāgā, viņa klusēja. Mana sieva aizgāja vairāk nekā pirms diviem gadiem. Pirmais gads man bija grūts – sevišķi vakari. Vienam. Man ir Annas jaunību dienu bilde, kuru zīmējis viņas tēvs. Bilde ir ļoti forša, un tā arī neesmu to noņēmis no sienas. Es arī netaisos ņemt to nost – vismaz pagaidām. Kad atbrauc mana draudzene, man izskatās, ka viņa saprotas. Jā, kādreiz rodas tādas domas – vai Anna pieņem, vai atzīst... Un šķiet, ka pieņem. Skatās nevis kā uz sāncensi, bet ar tādu kā interesi...

– Varbūt vērtē, kādās rokās esi nonācis. Vīrieši taču ir pieskatāmi...

– Oi, jāgana ir gan – tā ir taisnība! Bet man pašam galvenais ir, lai man liek svētu mieru un mani nerodas konflikta sajūta. Tad viss ir kārtībā.

– Tātad, runājot par privāto dzīvi...

–... uzraksti – privātā dzīve ir! Ar tagadējo

VISI VISU SAPROT, TIKAI...

Diemžēl viss, ko mēs teorētiski saprotam un apzināties, reālajā dzīvē mūs ne par matu nepasargā no uzkāpšanas arvien uz tā paša grābekļa. “Tomēr ir daži grābekļi, uz kuriem es vairs nekāpju,” nosmej Romualds.

draudzeni viens otru zinājām jau sen – esam no vienas puses. Tā ka – ja nu kāda grib mani precēt, pasaki, ka ir par vēlu. Bet tā saudzīgi.

– Teici, ka tipāža, kāds tev patiktu, nav. Vai ir kas tāds, kas sievietē noteikti nedrīkstētu būt?

– Es nevaru atbildēt. Ja es pazītu pats sevi, varbūt atbildētu. Turklāt – viens cilvēks var būt tāds, ka būtu vai sūdu bedrē ierokams, bet ieroc – un varbūt viņš parādīs savu pērli! Mani praktiski nekad nav pievilis pirmais kontakts. Ir kaut kas tāds, ka... Kad tu ieraugi vienu gobelēnu, tu redzi šīs krāsas, tu redzi krāsu pārējas, un tu redzi, ka viena krāsa melo... Tas, ko cilvēks runā, pat dažbrīd – ko dara, tas patiesībā vēl par cilvēku nepasaka neko, jo nav tādas situācijas, kurā tev būtu ļauts cilvēku iepazīt. Un, kamēr nav, es nezinu. Jā, falšums man nepatīk, un to redz uzreiz. Kļūdas vēl nav bijis.

– Tātad – tu esi tik lojāls, ka pieļauj – sievietei var būt gan skopa, gan ļauna – visādas labas?

– Bet kurš var pateikt, kas aiz tā slēpjas? Jo tā nav viņa, kas to dara... Tā ir tikai blakus

parādība. Iedomājies, viens bērniņš vai bērniņa – viņš tak nedzīms tāds vai šitāds... tas nāk vēlāk.

– Kā iepazīsti cilvēku?

– Līdz galam tikai tad, kad jau pavada uz turieni, jo līdz tam tu nezini, ko viņš nākamajā dienā var izdarīt. Tad, kad ir pavilkta stripa, ir rezumē – *voit*, tāds viņš bija, es viņu pazinu. Kamēr vēl dzīvs, var turpināt veidot tēlu, var piestrādāt nezin ko...

– Tevi neapgrūtinā, ja sieviete ir, piemēram, greisirdīga?

– Oi, man patīk, ja ir greisirdīga, tad zinu, ka vismaz mani kaut kas labs ir aizķēries.

Gabēns, Brando un Smoktunovskis

– *Limuzinā* Ēvalds Valters tavam varonim Jezupam saka – tev vajadzētu Rigā, operā... Daudzi nezina, ka necik tālu no tā nebiji...

– Es sāku kā vokālists un no operdziedojumiem otrajā kursā pārgāju uz aktieriem. Jau nībā pat centos parodēt divus dziedātājus.

Daškovu parodēju – jā, tas bija grūti! Otrs bija Miķelis Fišers. Daškovam es pajautāju, un viņš teica – Roma, mīlais cilvēks, ja tev patīk, kā es dziedu, dari, ko tev gribas! Viņš bija labdabīguma iemiesojums, mākslinieks ar atvērtu sirdi. Opera ir grūta māksla, es dziedātājus neapskaužu. Vai es tagad vēl varētu dziedāt? Kaut gan ir dziedātāji, kuri dzer, pipē un tik un tā dzied. Šaļapins, Karūzo... Pipēja cigārus un dziedāja kā dievi. Pie galda dziedāt ir vienkāršāk – jo vairāk ieņem, jo skaļāk dzied, jo pašam labāk patīk...

– Teātris un intrigas. Aktrises intervijās nepagurdamas stāsta – jā, es arī gaidīju, ka būs intrigas, bet – nekā tamlīdzīga... Kā ir patiesībā?

– Nosauc man vienu jomu, kur tā nav, ja saskaras intereses! Man pašam, darbojoties kā teātri, tā kino, par laimi, nekad nav bijusi situācija, ka – šito spēlēt varētu vai nu Ancāns, vai Kalniņš...

– Tev nav gadījies nevienu sarūgtināt?

– Kad biju vēl students, vienreiz iznāca, ka uz otra nelaiimes pakāpos... Zandbergu Valdemāru atstādināja no lomas lūgā *Īsa pamācība mīlēšanā*, kur viņš spēlēja kalēju. Atkal jāsaka – par to pašu. Man bija dabiskā bārda, laikam arī izskatījies pēc kalēja, un Liniņš ielika lomā mani. Tai visā bija viens briesmīgs moments. Bija pirmā izrāde pēc tam, kad Valdi noņēma no lomas un bija jāspēlē man. Otrajā stāvā bija ģērbtuves, kurās sakarināti visi kostīmi. Ieeju iekšā, skatos – Valdis sēž uz grīdas zem sava kostīma. Paskatījos un izgāju ārā. Stāvu kāpnēs, nāk Liniņš. Ko neģērbies? Saku – es nevaru to kostīmu paņemt. Kas par lietu? Ieejiet un paskatieties. Viņš iegāja, diezgan pailgi runāja ar Valdi, tad abi iznāca kāpnēs, Valdis mani ar acīm nomērija un teica – nu, ej, ņem... Bet – ko es tur varēju darīt...

– Vai nebūs dumji prasīt – tev pašam ir mīļākais aktieris?

– Man ir viens – Žans Gabēns. Tas ir Aktieris. Viņš var stāvēt un nekustēties.

– Filma?

– Divas. Zelta klasikā es ieliktu amerikāņu filmu *Krusttēvs* ar Brando. Un zelta klasikā es ieliktu *Cilvēka bērnu*. Tās ir divas dažādas lietas, bet pēc spēka, pēc cilvēka tīrības (kaut gan vienā it kā ir netīrība, bet šajā netīrībā ir tīrība) abas var salīdzināt. Man patīk krievu aktieri, man ar viņiem ir bijis daudz kontaktu. Ar, es pat teiktu, ģeniālāko krievu aktieri esmu spēlējis vienā filmā. Tas ir Inokentij Smoktunovskis. Atlidoju uz filmēšanu, kāds bija kļūdījies, un man viesnīcā nebija numura. Inokentij, ar kuru pirms tam nebiju pazīstams, stāvēja kāpņu galā un sauca: "Roma, iģi sjuda!" (Roma, nāc šurp! – krievu val.) Laikam bija redzējis kādu filmu, tāpēc atpazīna. "U meņa ļuks – dve komnati!" (Man ir lukss – divas istabas! – krievu val.) Un tad mēs diezgan skaisti parunājāmies. Ne jau par gudrām lietām – par normālām. Viņš man

stāstīja, ka katru gadu ejot slimnīcā. "U meņa s nervami ne v porjadke. Inogda zahožu v takoje..." ("Man nervi nav kārtībā. Reizēm ieeju tādā..." – krievu val.) Viņš bija tāds ļoti atklāts. Prasīja – kak tjebe aktjorskaja žiņ? (Kā tev patīk aktiera dzīve? – krievu val.) – Vesjolaja! (Jautra! – krievu val.) – atbildēju. "Vot, kogda staņet ne vesjolaja, ti okažešja tam že, gdje ja... Po načalu mņe tože bilo veselo." (Lūk, kad vairs nešķītis jautra, tu atpatsies turpat, kur tagad esmu es... Sākumā arī man bija jautri. – krievu val.) Mēs nerunājām par mākslu – mēs runājām par lietu kārtību.

– Ja reiz to pieminēji – kas tev pastāvīgajā lietu kārtībā šķiet nepieņemams?

– Ja baznīckungi var izpirkt no cietuma vai pārcelt citā amatā draņķi, kurš izvaro bērnu, tad baznīca ne par matu nav mainījusies. Manuprāt, tā ir visnoziedzīgākā organizācija pasaulē. Visasiņainākā. Protams, viss atkarīgs no cilvēkiem. Es ārkārtīgi cīnu Jāni Pāvilu II. Bet citādi... Šekspīrs pareizi pateica – pasaule ir teātris. Nelaime ir tā, ka mēs nezīnām, kurš īsti to scenāriju ir uzrakstījis. Varbūt to zina atsevišķi cilvēki. Man ir aizdomas, ka to varbūt zināja Pliekšānu Jānis. "Kas Dievu redz, tas mirst..." Tas teksts liek par dažām lietām aizdomāties. Rainis bija liels domātājs, filozofs pēc dabas – pat vairāk filozofs nekā dzejnieks. Dzejniece viņam bija blakus. Dramaturgs gan viņš bija galīgi švaks...

■ Šekspīrs pareizi pateica – pasaule ir teātris. Nelaime ir tā, ka mēs nezīnām, kurš īsti to scenāriju ir uzrakstījis.

Dzeršana un blēņu stāsti

– Visi aizkulišu – un ne tikai – pekstiņi tā vai citādi saistās ar iedzeršanu...

– Jā, iznāk, ka jārunā par dzeršanu vien, bet ko var darīt – skaidrā jau nekas interesants nenotiek!

– Bet blēņu stāsti patīk visiem. Un daudzi pazīstami aktieri, tā sacīt, ar alkoholu bijuši draugos. Par dažu un viņa dzeršanu pat grāmatas rakstītas. Piemēram, par Hariju Liepiņu.

– Jā, Harijs bija droperis un – talantīgs bez gala! Filozofs, jautrībnieks, labs stāstnieks. Harim bija jubileja, tajā vakarā vēl bija izrāde un pēc tam – pasēdēšana. Es ar' biju uzaicināts. Tur uzdeva visādus jautājumus, un viena dāma tā bezgala svinīgi prasa – cienījamo mākslinieku, vai ir grūti tikt pie lomas kodola? Haris dziļi ievēl elpu, bet man – biju mazliet iekēris – kamēr viņš elpo – pasprūk – nav grūti, ja ir talants. Haris – O! Ir akurāt tā, kā viņš saka! Tā ir taisnība – ja ir talants, nav grūti. Bet es saprotu Hari, ka tad, kad gāja mēģinājumi, viņš vienā brīdī sāka dzert. Kā var mē-

ģināt, ja citi nezina tekstu? Lasišanas periods, kad lugu lasa pie galda, jau sen garām, Harim viss ir skaidrs, bet dažs vēl neejdz iemācīties tekstu. Viņš trīs četras dienas tajā noskatījās, un tad (vismaz es tā iedomājos) viņam bija līdz kaklam – ejiet jūs visi d...! Atnākšu, kad būsiet iemācījušies.

– Visādi runā par Artūru Dimiteru – ka viņš tišuprāt uzbāzies ar glāzi tiem, kam ar to lietu bijušas problēmas. Lai ieriebtu, lai "uzsēdinātu" uz korķa.

– Jā, bet Dimiters bija arī foršs! Ar visu to viņš bija maiga, ievainojama dvēsele. Viņš bija gudrs cilvēks, asprātīgs, daudz zinošs par mākslas lietām. To pašu varu teikt par Artmani – viņa Dailes teātra labā ir darījis tik daudz kā neviens. Bet – jā, talantīgi cilvēki diemžēl nereti mēģina viens otru norakt: zinādami, kas otram par nelaimi, uzplijas – kas, tu nevari vienu glāzīti? Pūcišu Uldis reiz iztaisīja vienu skaistu gājienu. Vismaz viena tante tā teica... Uldim izrāde un aktierim N – arī. Uldis pārtraucis dzert, bet N saka – Uldi, da-vai, ierausim, nu ierausim taču! Un tad Uldis kļuva nikns un teica – labi, iedzersim! Un viņš paņēma N galvu, iespieda sev padusē, paņēma to polšu un salēja viņam iekšā. Un noprasīja – nu, padzēries? N bija spiests visu drudzaini rīt nost – nelaidis tak mantu vējā! Lai pazemojums kur pazemojums, bet tam viņš bija par skopu.*

– Vai arī izrāžu laikā gadījušies alkohola inspirēti kuriozi?

– Bija laime spēlēt vienā izrādē ar to pašu aktieri N un Kārli Auškāpu. Tā bija igauņu rakstnieka Enna Vetemā luga *Rožu dārzs*. N spēlēja vienu trako. Vienā izrādē viņš bija tā-ādā pāli... Viņam bija jāuzlien uz skatuves pa tādu mucas apakšu un, bungojot pa sērkokciņu kārbīņu, vienlaikus jārunā teksts. Tad nu šajā izrādē viņš izlien, sit, sit pa to kārbīņu, bet teksta nav... Uz skatuves bija Kārlis un Ausma Kantāne. N sit vēl, sit un sit... Grib teikt, nevar, tomēr beigās taču kaut ko izstosta. Un tad, galvu piešķiebis, skaļi noprasa – tā ir, Auškāpiņ? Ausma pagriezās ar muguru pret zāli un sāka smiekloties. Auškāps tik vien jaudāja, kā rīt nost smieklus – brhm, brhm, brhm... Ausma nomuka no skatuves nost, bet pats varonis ielida atpakaļ mucā un prom bija – kas viņam par to, kas tālāk būs! Man ar viņu savukārt *Velnakaula dvīņos* bija skaists moments. Režisors bija pieteicis N neiet pie celma, kas atradās uz skatuves, tas jaucot kompozīciju. Bet pa dienu N bija uzņēmis uz krūts un vakarā izrādē ▶

► kā apsēdās uz celma, tā nemaz vairs necēlās augšā. Tas vēl nekas, bet viņam tur tāds monolodziņš runājams. Viņš tēloja vācieti, kurš patiesībā manam tēlam Kasparam darija labu. Monologa beigās teksts bija tāds: "Kaspar, tu esi komunisti..." Tas vācietim jākonstatē ar dziļu rūgtumu un vilšanos. N pasaka: "Kaspar..." saķer galvu, izmisis to groza. Saka vēlreiz: "Kaspar..." Es redzu izmisušas acis, bet nevaru tālāk runāt, jo man jārunā, izejot no viņa teksta. Nevarēju taču sacīt: "Tu laikam gribēji teikt, ka es esmu komunisti?" Tā viņš nēmās kādas trīs reizes, un tad bija gara, gara pauze. Šausmīgs klusums – vismaz tā šķita, atrodoties uz skatuves, varbūt zāle to tik traki neizjuta. Un tad pēkšņi, acīm laimīgi spīdot, N pagriežas un priekšpilnā balsī liksmi sauc: "Tu esi komunisti!" Pietrūka tikai – urrā!...

Tagad iznāk, ka es par kolēģiem stāstu tikai kā par dzērājiem, bet, kā jau teicu, tad arī notiek tās foršās lietas... Un, kā teica kāds kolēģis, kopš visi ir skaidrā, teātrī vairs nekā interesanta nav. Tas ir tāpat kā – viens dzērājs prasa otram – tu sapņus vēl skaties? Otrs – ē, nē, tur vairs nekā interesanta nerāda...

"Šito idiotu es nespēlēšu, ejiet jūs visi..."

– **Tev netālu no teātra bija dzīvoklis. Ar lielu ķēķi un visām no tā izrietošajām sekām...**

– Jā, un, protams, kolēģi regulāri nāca ciemoties. Ko sieva? Vienreiz neizturēja un teica – ciemos lai viņi nāk, bet pie ledusskapja gan lai neiet – gluži visu teātri es nevaru pabarot. Cik laika tur pavadījām, ko visu izrunājām... Reiz sēdējām Ivars Kalniņš, Helmutš Kalniņš un Valentīns Skulme. Man mājās bija tāds vecsmātes šūpuļkrēsls, Valentīns tajā iesēdās, šūpojās, šūpojās, mazliet iedzēra (viņam ļoti maz vajadzēja), mēs baigi gudri spriežam, viņš klausās, klausās, līdz beidzot saka: "Ja jūs spēlēsiet tāpat, cik jūs gudri runājat, tad ar teātri viss būs kārtībā!" Lamājās gan viņš kā kurpnieks – neatkarīgi no tā, kas bija klāt. Kad viņam piedāvāja Donu Kihotu, viņš uzsprāga: "Šito idiotu es nespēlēšu, ejiet jūs visi dirst!"

– **Valentīns Skulme esot bijis arī lustīgs...**

– Kā nu bez tā! Reiz Valentīns ar Hari, vēl pajauni būdami, visu dienu dzēruši. Vakarā izrāde, kurā abiem jāspēlē aina uzreiz, kolīdz atveras priekškars. Priekškars ilgi neveras vaļā, un šie abi sāk spriest – vai jānavārtu stacija, braucot no Daugavpils, ir kreisajā vai labajā pusē. Abi aizraujas, Valentīns saka – he, he – labajā! Tu vispār nekad no turienes neesi braucis! Priekškars jau lēnām veras, bet šie abi, iekarsuši strīdā, to nemaz nemana – pats neesi braucis, vai tu vispār zini, kur Ogre atrodas! Izrāžu vadītāja šausmās velk aiz striķa, lai taisītu priekškaru ciet, bet – ko nu vairs, skatītāji jau pamanījuši, ka divi aktieri ir tādi kā ierāvuši un runā pavisam ne to, ko vajadzētu.

Nezinu, kurš, bet kāds izsauca miliciju. Kāds cits savukārt par to pačukstēja abiem varoņiem. Otrpus pagalma sētai (tas notika vecajā Dailē) atradās kara komisariāts, un, kā stāstīja Haris: "Mēs ar Valentīnu abi divi no skatuves nost, no teātra ārā, sētai pāri un pie armijniekiem iekšā. Nu ko – armijnieki mums uzlika trauku, un mēs šo problēmu risinājām tālāk..."

– **Vai tev pašam uz skatuves ir gadījušies kādi ekscēsi?**

– Reiz sapņos biju uz skatuves, bet pat nezināju, kas tā par lugu. Lūpas sakniebis, paslepus prasu kolēģim Aivaram Bogdanovičam – Aivar, kas šitā par lugu? Viņš – kā lai es zinu?! Un es staigāju pa to skatuvi un pagriežos pret vietu, kur sēž izrāžu vadītājs, un skaļi prasu – vai kāds te var pateikt, kas šī ir par izrādi?!... Un pats no tā skaļuma pamodos – šausmu pārņemts, viss sviedriem noplūdis. Par laimi, dzīvē tā nav gadījies – arī ar tekstu ne. Mums teātrī bija ideāla sufliere Maija Spera – klusa, bet ar ļoti skaidru dikciju. Kā viņa juta aktieri! Viņa redzēja, ja aktieris ir aizmirsis, bet nekad neteica priekšā, ja tā bija gara pauze, jo viņa zināja – zināja, ka tā nav nezināšanas pauze. Bija arī cita sufliere, kura, ja gadījās pārlēkt tekstam pāri – un tā mēdz gadīties –, kaut arī sakāmais sen garām, tik un tā cītīgi atkārtoja to, kas tev tur bija jārunā iepriekš...

– **Reti, tomēr reizēm dzīva anekdote iznāk arī tad, kad visi ir skaidrā... Dzirdēts jau folklorizējies stāsts par skatuves strādnieku attriebību kādai pazīstamai aktrisei.**

– Jā, tas gadījās ar vienu cienījamu primadonnu. Laikam jau tiešām tā iznāca tāpēc, ka viņa slikti izturējās pret skatuves strādniekiem. Lugā bija skats, kur viņa no rīta iziet uz balkona un izstaiņās. Apmēram tā – aaaak, cik skaists rīts...! Un skatuves puikas, kuriem bija apnicis, ka viņa visu laiku kasās klāt, izdarīja tā – brīdī, kad šī stiepās, viens aiz skatuves palaida kārtīgu pirdienu – trrrrrrrrrrrrrrrrr... Nu aktrise par izrādes bojāšanu iet sūdzēties teātra direktoram. Toreiz direktors bija Palkavnieks, lāga virs. Palkavnieks atsauc skatuves strādnieku priekšnieku Krastiņu. Tas saka – direktor, nu ko es tur varu darīt? Es taču nevaru katram skatuves strādniekam turēt dibenā pirkstu! Skaidrošanās notiek abižotās aktrises klātbūtnē. Tā sēž kā koka dieviņš un stingrā primadonnas tonī noskalda – es gribu zināt, kādu sodu saņems tas nekautrīgais cilvēks! Ko gan nabaga direktors lai dara? Viņš saka – biedrene X, savā ziņā jau Krastiņam ir taisnība – viņš tak nevar katram skatuves strādniekam pakalā pirkstu turēt... Primadonna cēli uzslējusies kājās, no augšas visus noskatījusi un tikpat cēli izpeldējusi ārā.

Sapņi un vizijas. Goija un Mikelandželo

– **Pārejam no ironijas pie lirikas – zinu, ka tu esi dzejas mīļotājs.**

– Man ļoti tuva ir Pētera Jurciņa dzeja. Tas

bija cilvēks ar neizsakāmi skaistu dvēseli. Godīgi sakot, dzeju lasīt es nemāku – es māku varbūt lasīt dzejas domu. Dzejā ir mūzika, kaut kāds knifs, kuru es... kas man nerimējas kopā. Bet es vēl ceru iemācīties.

– **Tu arī raksti...**

– Tikai pats sev! Es neesmu dzejnieks, es esmu fantazētājs. Man patīk izsapņot dažnedažādas lietas. Tu sāk uz mani jocīgi skatīties? Ja kāds zinātu, kādus murgus es redzu... Bet zinu arī, ka tāds neesmu viens; ja es tāds būtu viens, es būtu nošāviens. Vēl – ir murgi, ir sapņi, un ir vizijas. Tas nav viens un tas pats.

– **Un ne jau vienmēr tam jābūt saistītam ar šņabi.**

– Reiz man kāda žurnāliste jautāja – jums esot bijušas problēmas ar alkoholu? Es teicu – man ne, alkoholum ar mani gan – vienmēr pietrūkst... Jā, un tad es pajautāju tai žurnālistei – bet vai jūs Goiju esat redzējusi? Viņa teica – nē. Bet es esmu – viņš nāk pie manis ciemos! Un viņš tiešām ir bijis pie manis mājās – tad, kad esmu divas nedēļas nodevis. Vai otrādi – kad nāk Goija, tad zinu – ir divas nedēļas. Reiz bija tā – iedzēru vienu dienu, otru. Palāpījos un nodomāju – velns, bet Goija taču nav bijis – nevienu bildi nav rādījis. Jā, viņš nāk ar bildēm – mape ir pie rokas. Godīgi zvana pie durvīm. Kā izskatās? Kā jau Goija. Es tik ceru, ka tas nav kaimiņš... Es pat viņam pie durvīm noliku pašam savu krēslu, teicu – man blakus tu nenāc sēdēt, tik tālu esi nācis, droši vien esi sasvīdis... Kad dzeru trīs dienas un viņam pārmetu, ko šis nenāk, viņš atbild, ka tik ātri, pa trim dienām, tak neesot iespējams atnākt... Es viņam saku – nopirkšu tev biļeti uz lidmašīnu.

Ar Mikelandželo arī es draudzējos. Es biju pie viņa, un tas ceļš bija ļoti īss. Kaut kur aiz Sabiles eju lejā no nokalnīti, un tur tāds milzīgi liels akmens. Un es dzirdu – reāli dzirdu! –, ka tur iekšā balss sauc – atbrīvo mani! Vēlāk, kad ieraudzīju Mikelandželo, gan sapratu, ka pavisam reāli tomēr tas nav. Gudroju pie sevis – nu, kas viņu varētu atbrīvot? Jāiet pie vecā itāļa! Un ņemos to akmeni stumt. Kad esmu ticis puskalnā, jau esmu Itālijā, kad kalnā, jau Mikelandželo pagalmā. Iznāk ārā Meistars, tāds čirkains, ķitēli, un skaidri lotgaliski prasa man – kū tu grib? Es saku – atbreivoj tū bolsi, kas tur dzid! Šis skatās uz mani, skatās uz akmeni, uz mani, uz akmeni, ieiet atpakaļ darbnīcā, iznes kalnu un tādu puskuvāldiņu. A kaltam abi gali vienādi – plakani. Un rāda man – kalts esot jāasina. Bet es viņam tīrā latgaļu valodā – kaļ, maita! Šis klausīja ar' – kad latgaliski pasaka, kā neklausis! Viņš kaļ un drupina to akmeni, tas kļūst arvien mazāks, un – nekā tur nav... Kad palika tikai tāds neliels bumbulis, es teicu – sit! Un izlidoja ārā tāda kā laumiņa – velns, kur skaista! Tikai kājiņas asiņainas, kā pa rudzu rugājiem būtu gājusi, kleitiņa noskrandusi. Apsēdās uz pleca, pieklāvās un saka – runā, runā, runā! Es izmisu-

mā prasu – ko lai runāju!? Labi, ka pamodos, citādi būtu sācis runāt un piemuldējis pilnu pasauli. Jā, vēlāk aizbraucu uz to vietu paskatīties – akmens nav, tātad esmu to aizvēlis, un viss ir kārtībā! Un tie nelikās ne kā sapņi, ne murgi – gluži kā vistīrākā istenība. Pamodies tomēr sapratu, ka ar Mikelandželo fiziski gluži tikties laikam es nevarēju, bet... ir tik daudz lietu, ko mēs vēl nezinām. Jā, dažreiz man par tām skaistajām vizijām gribas pastāstīt...

Nevar – nevar pasauli pievārēt!

– Kas tev dzīvē šķiet svarīgi, nozīmīgi – tādos personiskos mērogos?

– Zini, vienīgais un lielākais mans mūža sapnis, kas ir gājis cauri visam jau kopš bērnības, ir – es gribu būt. Neko vairāk. Es tikai gribu būt. Man nevajag būt slavenam, man nevajag būt kaut kam... Lai nav tā – bija, aizgāja, nav. Tas nav aiz iedomības. Man gribas būt tādēļ, lai kāds sadzirdētu to, ko es jūtu, ko domāju. Jo neviens jau otrā neklās – visi grib dzirdēt tikai sevi. Daži ir runājot. Daži ir klusējot. Tāpēc es cienu Gabēnu. Ļoti, ļoti.

Kad vēl gāju ganos, kaut kā zināju, ka es šo pasauli pievārēšu. Bet nevar – nevar pasauli pievārēt... Cilvēks var brist pa dubļiem – un bridis ir vienmēr, bet cilvēks nekad nezina, kāds ir ceļa segums. Reiz es palīdzu Uldim Stabulniekam – uzraksti man dziesmu par nogrimušo cilvēku ceļa malā. Viņš dubļu peļķē gul, bet tu spēlē – celies, celies, celies. Tas klavieres un vijole.

Kļūšu lirisks, bet pāri visam es gribu skaidrumu. Mūziku. Nav pasaulē nekā skaistāka kā skaņa, kas klusi iekļūst tevī. Mocarts pie manis nenāk. Viņš zina, ka viņš man patīk – es viņu tiešām ļoti daudz klausos –, bet labāk man patīk Grīgs. Tas ir vairāk manai dvēselei pieguļošs.

– Tev gadu gaitā ir izkristalizējies kāds secinājums, pašam sava gudrība?

– Galvenais, ko esmu sapratis, – ir jāiemācās piedot. Pat to, kas šķiet nepiedodams. Patiesībā tas nav jāmācās, man šķiet, ka atziņa par šīm lietām nav atkarīga no paša cilvēka. Viņš teorētiski var pateikt – jā, es zinu, ir jāpiedod, tomēr viņš to nespēj. Tas ir jāizjūt, ar prātu vien tas nav izdarāms. Citādi – tu dzīvo, un tu nevari to dabūt prom – viņš tevi grauž. Bet grauž jau tevi, nevis to, kuram tu nevari piedot. Kādreiz mēs ar Eidi (aktieris Eduards Pāvuls – *Aut.*) par to runājām – mums bija ļoti laba saprašanās. Un vēl – ak Dievs, cik mēs gudri esam, kad citi jāmāca! Un patiesība vien ir, neko nepareizu jau tiem citiem nesakām... Bet pamēģini pats dzīvot tajā patiesībā! Zini, vecais gudrais romietis Seneka pateica vienu visai ciešamu frāzi – cik viegli ir izdarīt atziņu, bet cik grūti ir dzīvot pēc izdarītās atziņas... ■

*No teātrim tuviem avotiem dzirdētas baumas, ka tas, kurš tekstā minēts kā aktieris N, tomēr bijis Artūrs Dimīters – *Aut.*

Tikamā un netikamā Rīgas seja

Rīga un tūristi. Siltajā sezonā aktuāla tēma. Biju aculieciniece divām situācijām, kas mudināja uzrakstīt jums vēstulīti. Tātad. Medijos gana bieži raksta un rāda, ka Rīgā apšmauc un visādi aplēdi tūristus – liek maksāt krogos nesamērīgi augstas cenas, uzsūta konsumācijas meitenes, kam jāizspiež no ārzemnieka pēc iespējas dārgāks dzēriens, un tamlīdzīgi.

Šovasar bija atbraukuši draugi no Vācijas, un mēs vienu vakaru gājām uz kafējnicu Līvu laukumā. Sēdējām, iedēām, iedzērām. Ievēroju, ka pie galda turpat līdzās sēž divi kungi, šķiet, itālieši, un divas blondas, jaunas dāmas. Nezinu, kas, bet kaut kāds kontrasts, nesaderība piesaistīja uzmanību. Ar skatienu ik pa brīdim atgriezās pie viņiem. Kādā brīdī – galdiņš tukšs, bet kas tas? Blondīnes ir pie nākamā galda, smejas un triec ar somu tūristiem. Vēl pēc laika ievēroju, ka cienijamie somu kungi pieceļas un dodas projām. Vieni. Bez blondinēm. Tās abas paliek neapmierinātiem ģimjiem, satinušās apmeklētājiem paredzētajos pledos kā nosaluši, sabozušie zvirbuļi. Pazīstamie muzikanti, kas tovakar spēlēja, pastāstīja, ka šīs dāmas te *copē* katru vakaru... Nu, neko sliktu par viņām teikt nevaru, cik saklausīju – angļiski mēloja raiti, arī no skata glītas, labi koptas. Varbūt pārāk krāšņi ģērbusās, bet tikpat koši uzcirtušās var redzēt arī vidusskolnieces... Tomēr neesmu pārliecināta, vai Rīgai ar šādām dāmām jālepojas...

Otrais vērojums – braucu ar 7. tramvaju, pie Operas iekāpa vāciešu pāris un pirka biļetes. No vadītāja kabīnes atskanēja atbilde skaidrā vācu valodā. Tūristi priecīgi uzsmidīja, un notika īsa saruna. Kaut arī (kas man par daļu!) biju iepriecināta, ka svešvalodās sarunāties spēj ne tikai naktstauriņi un taksisti, kas dežurē pie lepnajiem hoteljiem. Sīks un tomēr bonuss mūsu pilsētas labā.

Rīdziniece Ludmila Kalnbērziņa

Kas indīgāki – sēnes vai politiķi?

Agrāk biju čakla vēstuļu rakstītāja, bet redakcijai rakstu pirmo reizi. Padomju laikā bieži rakstīju vēstules draudzenēm, kursabiedrenēm. Ļoti daudz rakstīju vēstules savam ligavainim armijā, nodzīvojām kopā 12 gadus, pēc tam izšķīrāmies. Kas bijis, tas bijis. Esmu regulāra *Patiesās Dzīves*

lasītāja, lasīšanu tikai izlaidu šā gada jūlijā. Tad aizlidoju pie meitas uz Īriju, viņa strādā pie kāda latviešu uzņēmēja par palidzi remonta darbos. Krāso un līmē tapetes. Ceru, ka viņa atgriezīsies. Pie manis ir viņas astoņus gadus vecā meita. Nevar taču meitēns visu laiku dzīvot pie vecmāmiņas. Viņa ir atjautīga, labi mācās, tikai skumja un nerunīga. Skumst pēc mammas... baidos, ka pati uz savu roku neaizlido uz Īriju, lai sameklētu mammu... Es domāju, ka tas ir briesmīgākais, kas ar mums ir noticis, – latviešu emigrācija. Visas grūtības reiz tiks pārvarētas, bet atgriezīsies maza daļa, to lielo daļu esam zaudējuši.

Tagad mani uztrauc divas tēmas – sēnes un politiķi. Biju pārsteigta, un mani satrieca, kad uzzināju, ka no indīgām sēnēm jau gājuši bojā vairāki cilvēki. Nebiju domājusi, ka indīgās sēnes ir tik spēcīgas, ka spēj nogalināt. No savas jaunības atceros, ka tos cilvēkus, kas nejausi ieēda mušmīres, aizveda uz slimnīcu. Tur viņus izskaloja, un viņi sveiki un veseli atgriezās mājās. Tagad viss notiek daudz traģiskāk, cilvēki mirst, bet, lai izdzīvotu, nepieciešama aknu transplantācija. Tomēr vēl lielāku kaitējumu par sēnēm nodara mūsu vietējie politiķi. Mēs redzam, kā *vecie vēži* sviež ārā savus pēdējos resursus, lai par katru cenu noturētos pie varas. Mēs gadiem ilgi esam indēti ar viņu politiku. Ja mēs vēlamies saglabāt savu valsti, mums ir tikai viena iespēja – *nelietot* šos politiķus. Protams, ir vēl viena iespēja – uzsplaut visam un emigrēt. Tikai mēs, pensionāri, diez vai to varēsim izdarīt.

Aija R. Latgalē

Redakcija lūdz atsaukties vēstules autori M. Mieziņi, lai saņemtu pārsteiguma balvu – mūzikas CD Jānis Stībelis *Diapozitīvi*. Lūdzam zvanīt uz izdevniecības biroju pa tālruni 67842577.

Vēstules sūtiet: *Patiesā Dzīve*, SIA *Izdevniecība Rīgas Viļņi*, Lāčplēša iela 20a, Rīga, LV-1011; vai guna.karklina@rigasvilni.lv. Jūsu zvanus gaidīsim pa tālruni 67496057.